

**PROTOPOPUL ACADEMICIAN GEORGE POPOVICI,
LUPTĂTOR PENTRU ÎNFĂPTUIREA MARI UNIRI**

Preot dr. Ionel Popescu

**THE DEAN ACADEMICIAN GEORGE POPOVICI, A FIGHTER
FOR THE FULLFILMENT OF THE GREAT UNION**

Abstract: In the times of a great tribulation for our country and our people, God has ordained worthy, courageous, honest, sacrificing men for the freedom of those oppressed and permanently preoccupied with the cultural enlightenment of our ancestors.

Among these advocates of the ancestral glance and watchers who are attentive to the preservation and perpetuation of our moral, national and ecclesial values are also the dean George Popovici of Lugoj, a remarkable personality of the Banat Church, whose labors in the pastoral, scientific, cultural and patriotic realm were providential to the Orthodox Romanians living in this corner of the country.

Keywords: great union, fighter, pastoral, national, ecclesial

În vremurile de cumpănă prin care au trecut țara și poporul nostru, Dumnezeu a rânduit la cârma instituțiilor naționale și bisericești bărbați vrednici, curajoși, cinstiți, jertfitori pentru libertatea celor asupriți și permanent preocupați de luminarea prin cultură a strămoșilor noștri.

Din rândul acestor apărători ai gliei străbune și veghetori atenți la păstrarea și la perpetuarea valorilor noastre morale, naționale și bisericești face parte și protopopul George Popovici al Lugojului¹, personalitate remarcabilă a Bisericii

¹ Biografia protopopului George Popovici poate fi reconstituită pe baza unor lucrări mai vechi, semnate de dr. A. Cosma, I.D. Suciu, Valeriu Braniște ș.a. și ale unora mai noi: Ion B. Mureșianu, *Dr. George Popovici, membru corespondent al Academiei Române*, în vol. „Academia Română și Banatul”, Timișoara, 1982, p.168-170; Dr. Vasile Lăzărescu și pr. dr. Vasile Muntean, *Protopopul Dr. George Popovici (1862-1927)*, în „Mitropolia Banatului”, Timișoara, anul XXXVII, nr.4/1987, p.80-84; pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 360-361; prot. conf. dr. Vasile Petrica, *Institutul teologic diecezan ortodox român Caransebeș (1865-1927)*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2005, p. 261-268; prof. drd.

bănățene, ale cărui ostenele pe tărâm pastoral, științific, cultural și patriotic au fost providențiale pentru românii ortodocși trăitori în acest colț de țară.

Referindu-ne, așadar, la protopopul George Popovici, trebuie să subliniem că preocuparea sa de căpetenie a fost aceea de a-i pregăti pe români pentru ziua cea mare a Unirii². Întru împlinirea acestui ideal național și-a concentrat toate eforturile și toată capacitatea sa de luptă. Astfel, la 12 octombrie 1918, este prezent la conferința de la Oradea, alături de membrii comitetului executiv al Partidului Național Român, în cadrul căruia s-a hotărât proclamarea independenței națiunii române oprimate din monarhie și dreptul la autodeterminare a populației românești din Transilvania³.

Manifestările organizate în vederea pregătirii Marii Uniri sunt încununate de adunarea convocată la 3 noiembrie 1918 pe cunoscuta Câmpie a Libertății din Lugoj, prezidată de episcopul unit Valeriu Traian Frențiu și deschisă de protopopul George Popovici. Miile de români prezenți au ales atunci membrii Consiliului Național Român, format din 29 persoane, funcția de președinte revenind protopopului George Popovici⁴.

Neobositul luptător pentru înfăptuirea Marii Uniri, protopopul Georghe Popovici a făcut parte din rândul clericilor bănățeni delegați la Alba Iulia. În ziua de 30 noiembrie 1918, delegații bănățeni s-au întrunit în sala restaurantului „Dacia” din orașul unirii, protopopul George Popovici și preotul istoric Ion Sârbu remarcându-se prin cuvântările înflăcărâte cu privire la momentul istoric al zilei următoare⁵. La Alba Iulia, protopopul Lugojuului a susținut, așa cum a făcut ani la rând, „unirea fără condiții” a Ardealului și a Banatului cu Patria mamă. Pentru activitatea de excepție desfășurată în anii premergători unirii, pentru ostenele, jertfele și dragostea sa față de mărețul ideal al unității naționale, „prota Lugojuului” a fost ales senator în primul parlament al României întregite, mai târziu fiind desemnat în demnitatea de vicepreședinte al senatului⁶.

Deși unirea Banatului cu România a fost proclamată la Alba Iulia, în cadrul Marii Adunări Naționale de la 1 decembrie 1918, preluarea administrației acestei provincii de către autoritățile românești s-a făcut cu câteva luni mai târziu, datorită prezenței în regiune a trupelor sârbe și franceze. În acest context, protopopul George Popovici preciza, la 24 mai 1919: „Urmând glasul vremii, delegații noștri care s-au putut strecura la Alba Iulia, participând la memorabila

Tiberiu Ciobanu, *George Popoviciu (1862-1927), lucrările lui de istorie*, în vol. *Viața academică din Banat, 1866-2006*, Ed. Universuri universitare, Timișoara, 2006, p. 347-352.

² Turcan, p. 238.

³ Lăzărescu, p. 693.

⁴ Ioan Munteanu, Vasile M. Zaberca, Marian Sârbu, *Banatul și Marea Unire*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1992, p. 40-41.

⁵ Munteanu, Zaberca, Sârbu, p. 71.

⁶ Turcan, p. 238; Păcurariu, p. 360. Pentru importanța sa activitate național-patriotică, culturală și științifică, prot. G. Popovici a fost răsplătit cu ordinele: „Steaua României” și „Coroana României” în grad de Comandor și „Răsplata muncii pentru biserică”, cl. I (Turcan, p. 238).

adunare din 1 decembrie 1918, au declarat categoric, conform dorinței poporului român bănățean, că aderă la unirea întregului Banat cu România”. Dorința bănățenilor de a se uni cu frații români din celelalte provincii, arăta protopopul Lugojuului, a ținut seamă de faptul că „legăturile noastre cu oltenii și basarabienii au fost intime și de lungă durată pe vremuri apuse [...]. Locuim în mase compacte și suntem conștienți de originea noastră latină și de solidaritatea noastră cu frații din Dacia Traiană”⁷.

Întrucât Banatul „ajunsesse o problemă spinoasă la Conferința de pace de la Paris”⁸, protopopul George Popovici s-a implicat cu trup și suflet în acțiunea de redactare a unor memorii cu privire la drepturile istorice ale românilor asupra acestei provincii și de organizare a două adunări populare pe Câmpia Libertății de la Lugoj (10 iunie 1919) și la Timișoara (10 august 1919)⁹.

Modul de desfășurare al „măreței adunări” de la Lugoj, la care „70.000 de români au manifestat pentru integritatea Banatului” este descris de ziarul „Banatul”, materialul fiind preluat de către protopopul George Popovici în lucrarea sa *Memorii cu privire la integritatea Banatului*¹⁰.

„Mulțimea de români falnici cu preoți și învățători în frunte”¹¹, îmbrăcați în straie naționale, a venit pe jos, unii de la sute de km, zeci de mii de români bănățeni călătorind cu 10 trenuri și peste 3000 de trăsuri și căruțe. Fiecare delegație purta drapelul tricolor, la adunare fiind prezente, de asemenea, corurile și corporațiile românești.

Impresionanta adunare de la Lugoj a fost deschisă de protopopul George Popovici cu rugăciunea „Împărate ceresc ...”, urmată de o cuvântare amplă despre istoria Banatului, care are „hotare geografice ideale, trei ape mari, Dunărea, Tisa și Mureșul [...], iar spre ost (răsărit n.n.) se razimă pe creștetul puternic al Carpaților din confiniul ardelean”.

În încheierea documentatului său discurs, „prota Lugojuului” arăta că delegații bănățeni prezenți la Alba Iulia „și-au spus acolo cuvântul lor” însă, cu toate acestea, „nici astăzi nu putem face nimic în cea mai frumoasă și bogată parte a Banatului, fiindu-ne mâinile legate, glasul înăbușit și întrunirile imposibile acum când se decide pentru vecie viața noastră”.

Ceilalți vorbitori: diacon dr. Avram Imbroane, diacon dr. Cornel Corneanu, dr. Victor Bârlea, prot. Gherasim Sârbu și preot dr. Ion Sârbu au subliniat, la rândul lor, că „Banatul e pământ românesc și nu poate fi despărțit prin alipirea unei părți a acestuia la statul sârb”.

Adunarea populară de la Lugoj a adoptat o moțiune privind integritatea Banatului, înaintată regelui Ferdinand I și „delegaților noștri de la Paris, spre a

⁷ *Ibidem*.

⁸ Popoviciu, protopopul Lugojuului, *Memorii ...*, p. 78-79.

⁹ Lăzărescu, Muntean, p. 83; Munteanu, Zaberca, Sârbu, p. 72 și 79.

¹⁰ Ziarul „Banatul”, nr. 27 din 12 iunie 1919, *apud* Popoviciu, p. 59-77.

¹¹ *Ibidem*

o comunica conferinței de pace, ca exprimarea neclintită a voinții unanime a tuturor Românilor bănățeni”¹². Pe lângă aceasta, au fost expediate telegrame regelui Ferdinand I, reginei Maria, generalului Franchet d’Esperey, lui Iuliu Maniu și istoricului Nicolae Iorga, semnate de protopopul dr. George Popovici, în calitate de președinte și de dr. Avram Imbroane, referent¹³. De altfel, protopopul Lugoșului „a redactat memoriul politic-istoric asupra Banatului, semnat de toți fruntașii români din Banat, prin care se cerea încorporarea integrală a acestei provincii la sânul Patriei”¹⁴. Tot el a conceput memoriul delegației bănățenilor, trimis României ca și memoriul înaintat generalului Berthelot¹⁵.

Adunarea populară de la Timișoara, ținută la data de 10 august 1919, prezidată de către protopopul George Popovici, a adoptat, „cu însuflețire”, o moțiune structurată în șapte puncte, prin care a fost declarată „uniunea pe vecie a întregului Bănat cu statul român sub sceptrul dinastiei române” și a cerut „respectarea tratatului din 4 August 1916, încheiat de către statul român cu marile puteri aliate”, prin care Banatul „cu hotarele sale naturale Dunărea, Tisa și Murășul” să rămână între granițele României¹⁶.

Strădanii depuse de către protopopul George Popovici pentru înfăptuirea mărețului ideal al unității naționale și a păstrării integrității Banatului s-au concretizat la 22 iulie 1919, dată la care armata română a intrat în Lugoș, întâmpinată cu lacrimi de bucurie, cu ovații și cu flori de mii de români. După „Doxologia” oficiată de preoții români, a urmat discursul episcopului greco-catolic Traian Frențiu și Te-Deum-ul din biserica ortodoxă. În fața corpului ofițeresc și a numeroși credincioși, „prota Lugoșului” a rostit un cuvânt de bun venit, în cadrul căruia a subliniat că legăturile dintre bănățeni și olteni durează de secole, iar acum „Providența divină a rânduit ca urmașii acestor olteni (Regimentul român făcea parte din Divizia a II-a din Oltenia) să ne scape de jug”¹⁷.

Pe lângă pilduitoarea activitate desfășurată întru susținerea idealurilor unității naționale, protopopul Lugoșului s-a implicat în rezolvarea problemelor pastoral-misionare ale protopopiatului pe care îl conducea și ale parohiei pe care o păstora. Sub înțeleapta sa păstorie, parohia lugoșeană a fost reorganizată, colaborarea cu asociațiile și cu fundațiile bisericești și culturale s-a intensificat, reuniunile vestite ale meseriașilor lugoșeni s-au bucurat permanent de sprijinul său, protopopul fiind tot mai apreciat pentru conferințele pe care le susținea¹⁸.

Remarcabilă și vrednică de amintit este și activitatea protopopului George Popovici în cadrul „ASTREI”. Astfel, el a participat la adunarea de constituire

¹² *Ibidem*, p.69-75.

¹³ *Ibidem*, p. 77.

¹⁴ Turcan, p. 238.

¹⁵ Lăzărescu, Muntean, p. 84.

¹⁶ Popovici, p. 77-78.

¹⁷ Munteanu, Zaberca, Sârbu, p. 326-329.

¹⁸ Turcan, p. 238.

a despărțământului ASTRA (29/11 iulie 1898, Lugoj) și a fost ales în primul comitet de conducere al despărțământului Lugoj. În această calitate, protopopul lugojean a participat, împreună cu alți intelectuali din oraș, la adunarea generală din comuna Sacu, unde a oficiat un serviciu religios și a deschis întrunirea, precum și la adunarea de la Criciova, în cadrul căreia a fost reales director al despărțământului lugojean¹⁹.

În cadrul despărțământului „ASTRA” Lugoj, intelectualii lugojeni și protopopul George Popovici au susținut prelegeri și conferințe cu o tematică foarte variată, prin care se urmărea ridicarea nivelului cultural, cât și răspândirea cunoștințelor utile în rândul sătenilor²⁰.

Intelectual rasat, înzestrat cu o solidă cultură teologică și laică, protopopul George Popovici s-a făcut cunoscut și prin activitatea sa publicistică. Astfel, el a publicat numeroase articole în „Candela” de la Cernăuți²¹ și în „Foaia Diecezană” de la Caransebeș²², în „Luminătoriul” și „Dreptatea” de la Timișoara²³, în „Drapelul” de la Lugoj și în „Gazeta Transilvaniei”²⁴ de la Brașov²⁵. De asemenea, fiind membru al Societății istorice din București, cunoscutul om de cultură Corneliu Diaconovici l-a cooptat în rândul colaboratorilor săi la *Enciclopedia Română*²⁶.

Prin lucrările sale cu caracter științific, între care pe primul loc se situează *Istoria Românilor Bănățeni*, (Ed. autorului, Lugoj, 1904)²⁷, un adevărat „compendiu al istoriei Banatului”, „prota Lugojului” dovedește că „este primul istoric profesionist al Bisericii Ortodoxe Române din Banat”, apreciază profesorul Tiberiu Ciobanu.

În concluzie, protopopul academician George Popovici al Lugojului și-a înscris numele în galeria ilustrațiilor slujitori ai Bisericii bănățene și ai culturii naționale, care au dăruit posterității lucrări de certă valoare teologică și științifică, au contribuit la opera de luminare prin cuvântul lui Dumnezeu și prin cultură a înaintașilor noștri și au luptat, cu trup și suflet, pentru apărarea drepturilor naționale ale românilor aflați sub stăpânire străină și pentru înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

¹⁹ Dumitru Tomoni, *Societate, cultură și politică. „ASTRA” ÎN Banat (1896-1948)*, Timișoara, Ed. „Învieră”, 2009, p. 83-94.

²⁰ *Ibidem*, p. 94-96.

²¹ Turcan, p. 238.

²² Petrica, p. 265.

²³ Lăzărescu, Muntean, p. 80.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Petrica, p. 264.

²⁶ Lista lucrărilor la: Turcan, p. 238-239; Lăzărescu, Muntean, p. 81; Petrica, p. 265-266. Au rămas în manuscris două volume de *Cuvântări bisericești* și un volum cu *Diferite însemnări asupra Banatului*, Turcan, p. 239.

²⁷ Prof. drd. Tiberiu Ciobanu, *George Popovici (1862-1927). Lucrările lui de istorie*, în vol. *Viața academică din Banat, 1866-2006*, Timișoara, Ed. Orizonturi Universitare, Timișoara, 2006, p. 347-352.